

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת אמור ול"ג בעומר תש"פ * 487

נועם הנשמות
פרקי ערגה לשבת קודש

על השולחן
הרב אברהם ישראל פרידמן

טיהר את העיר טבריה

מדוע מתקן רשב"י את שדה הטומאה מיד בצאתו מהמערה?

חכמי מירון בלימודם. צילום: מוזיאון המאירי

אמר (רשב"י): הואיל ואיתרחיש ניסא, אלך ואתקין דבר. דכתיב {בראשית לג-יה} ויבא יעקב שלם ואמר רב: שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו {בראשית לג-יה} ויחן את פני העיר. אמר רב: מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ור' יוחנן אמר: מרחצאות תיקן להם. אמר: יש דבר הטעון תיקון? אמרו ליה: יש מקום שיש בו ספק טומאה... (גמרא שבת לג, ב)

מה ראה צורך נחוץ כל-כך להתקין דבר לטובת הרבים מיד עם צאתו מן המערה? ומה בין יעקב אבינו לתנא האלוקי רשב"י?

למען האמת, המענה לשאלה השנייה נהיר כל-כך. כולנו נשיב אותו אינסטינקטיבית:

רבי שמעון בר יוחאי הוא בכואה דיעקב אבינו - "תורתו אומנותו" (גמרא שבת יא, א). לא פוסק פיו מגירסה. זה בשיבת שם ועבר וזה בשיבות הגליל.

ומידת יעקב, כידוע, היא לקדש את החולין. "אם יהיה אלוקים עימדי, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש". יעקב אבינו דואג לזלף טללי-תחייה על החיים בעצמם. זהו ייעודו עלי-חלד.

ומשכך, יפה נבין מדוע הוא נמרץ להתקין מיד דבר לטובת הרבים. כי איננו יכול רק להסתגר בד' אמות של תורה והלכה. חייב הוא להשכין את הקודש בתוככי החולין. "ושכנתי בתוכם".

אבל דומה, ברשותכם, שיש כאן רובד עמוק בהרבה:

זה לא רק דרך של 'בדיעבד' שכזה. אין ברירה, אי-אפשר להשאיר אותו - את עולם החולין, יתום. צריך להיכנס אליו, עם כפפות ומסכה, ולזרוק עליו טיפין של קדושה ומיד כמובן לנוס אל בית-המדרש. איפכא - זוהי הדרך של 'לכתחילה'. זוהי ההסתכלות המהותית של יעקב.

שכן, הדרך העקרונית של יעקב "יושב האוהלים" היא - אולי בשונה ממה שיש שחושבים - להיות נטוע במיקום מצומצם. בית-מדרשו של יעקב הלא אינו מצומצם ומתוחם לגבול וטריטוריה. "בית מדרשו" של יעקב הנו נטול מיקום. כל מקום שהולך יעקב - בית-מדרשו עמו.

"שבתי בבית ה'" - כפי שפירש מרן ה'נתיבות שלום' את תפילתו הנודעת של דוד מלכנו - איננו מקום. הוא "מצב". גם כשדוד הולך לשוק - בית מדרשו עמו. גם כשהולך לנגן בכינורו - בית מדרשו עמו.

ולכן, כשיעקב משכין את הקודש בתוככי עולם החולין, אין זה יציאה מן המסגרת. איפכא: היא-היא המסגרת בעצמה.

הבית-מדרשיות של יעקב, מלכתחילה, אין לה מקום וגבול.

תפילת המרפסות - כבר כתבנו פעם - כמשל.

... איתא בזוהר הקדוש

(חלק ב' עמוד רה):
'שבת איהו יומא דנשמתא ולא איהו יומא דגופא כלל'.

"ביאורו, שכשם שהגוף זקוק למזון בשביל קיומו, כך גם הנשמה צריכה למזון השייך אליה, היינו מזון רוחני, ומזון הנשמה הוא השבת-קודש שאיהו יומא דנשמתא כי ביום הזה מתנערת הנשמה מאבק ימות החול ומתחדשת בבחינת

'נשמתין חדתין' ומחדשת קרבתה לאלוקים חיים" (קובץ 'אכסוף נועם שבת' - סלונים, עמוד כ"ג)

"ויש להטעים, שרשב"י הדגיש וחיידד ששבת לאו יומא דגוף כלל, והיינו שגם האוכל הנאכל בשבת הוא רוחני-נשמתי, וכדברי ה'חובת התלמידים' בעניין 'תבלין של שבת'".

(מפי השמועה)

לתשומת ליבכם!

מהדורת הדפוס
מצומצמת.

לקבלת הגיליון במייל,
שלחו בקשה ל:

abyisrael@gmail.com

רשב"י וחינוך הילדים

מה לומדים או מהסיפור הידוע כל-כך על המחנא של רשב"י במערה?

הרב דן אביחצירא

צפת

ידוע לכולנו מהמעשה המפורסם שמקומו בגמ' בשבת (לג, ב - לג בעומר). מהתנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, שישבו שלושת התנאים קדושי עליון - רבי יהודה, רבי שמעון, רבי יוסי, והחלו לדבר ביניהם על מלכות רומי כל אחד לפי ראייתו והבנתו הנשגבה שלו. רבי שמעון כידוע גינה בדבריו בצורה חריפה את מלכות רומי, התגלגלו דבריו למלכות, ונגזרה הגזירה - שמעון שגינה יהרג.

ממשיכה ומספרת לנו הגמ' הקד' - שרבי שמעון לקח יחד איתו את רבי אלעזר בנו אל בית המדרש ושם היו יושבים ושוקדים בתורה, ולאחר תקופה ברחו יחד למערה מהחשש שאשת ר' שמעון תגלה למלכות את מקומם.

וברצוני לשאול ולהבין, מדוע רבי שמעון צריך לסחוב אחריו אל המסע הלא נודע את בנו חביבו - רבי אלעזר, הרי עליו לא נגזרה שום גזירה, ואין למלכות רומי שום תרעומת עליו, היה צריך לילך לבדו עד יעבור זעם ויתן לבנו להמשיך לשבת באהלה של תורה יחד עם הציבור.

נראה מכאן דבר גדול עד מאוד - רבי שמעון חשב למאוד שעיינו לא תהא פקוחה על בנו כדבעי, שאז מי יודע לאן יגיע כשאיננו נמצא תחת ידו, העדיף לקחתו אחריו אל הלא נודע והעיקר שעיינו לא תמוש חלילה ממנו ועל ידי כך בודאי שהתורה לא תמוש מפי זרעו.

ונאה דרש רשב"י בפרקי אבות (ו, ח) - הנוי והכח וכו' 'הבנים' נאה לצדיקים ונאה לעולם ואומר - עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. דהיינו שידע ר' שמעון את תפקידו החשוב כאבא לגדל את בנו ולהשגיח ולפקח עליו כרצון ה' כדי שיתקיים בו נאה לצדיקים ונאה לעולם. ועד כדי כך שביציאתם אמר לו - די לעולם בי ובך. איזה עוצמה.

... וברצוני לשאול ולהבין, מדוע רבי שמעון צריך לסחוב אחריו אל המסע הלא נודע את בנו חביבו - רבי אלעזר, הרי עליו לא נגזרה שום גזירה..

וזהו מסר חשוב לדורנו זה שיש צורך עצום לפקח על ילדינו היקרים פי כמה וכמה לבל יפלו במלכודות שונות ומשונות שטומן להם ולנו ביחד אותה היצר הערמומי עם שבעת השמות שעושה שמות לכל הנשמות.

ובתקופה זו בפרט שהילדים נמצאים בבית, ויכולים חלילה להקל ההורים מהפיקוח ולשחרר את הילדים מן הסגר והבידוד על ידי כל מיני עניינים של עצות היצר כדי להעביר זמנם וכד', ירחם ה'.

שנוכה לבשורות טובות ולהצלחה גדולה בחינוך הילדים וזכות רשב"י תגן בעד כל עם ישראל אמן.

"תורה - מה תהא עליה?"

כשמתבוננים או בתורת רשב"י עולה בהחלט תמיהה שעולה ומזדקרת בשיטתו בעניין קיום מצוות תלמוד תורה.

נפתח בדברי הגמרא היותר-ידועים ממסכת ברכות (לה, ב): "תנו רבנן: ואספת דגנך" - מה תלמוד לומר לפי שנא' {יהושע א-ח} לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבן תלמוד לומר ואספת דגנך - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי ר' ישמעאל. רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים..".

מאידך, מכירים או שיטה אחרת של רבי שמעון בר יוחאי עצמו (גמרא מנחות צט, ב): "אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ספר התורה מפיו". והקושיה כמובן נשאלת: שחרית וערבית או "תורה מה תהא עליה?".

ובשעתו, כך זכורני מצאנו תמיהה זהו בחידושי כתב-יד לגאון ישראל האדר"ת זצוק"ל.

וממורנו ורבנו הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א שמענו פעם לבאר עניין ה"תורה מה תהא עליה", שאין זו משום חובת תלמוד תורה של היחיד, אלא חובה כלל-ישראלית שהתורה תילמד, והיא שאלה אחרת.

ברם, לגופו של עניין היה מקום להפליא: הלא רשב"י כידוע סיגל בעצמו אורחות חיים של "תורתו" אומנותו" שמפסיק לקריאת-שמע ולא לתפילה (גמרא שבת יא, א) ויודעים או גם גודל שקיעותו בתורה ועיונה במהלך הזמן שהיה ספון במערה (גמרא שבת לג ושם). ומאידך דווקא הוא מורה דרך לאחרים כי ייתכן גם לקרוא קריאת-שמע שחרית וערבית ודי בכך - לעיתים - כדי לצאת ידי-חובת תלמוד תורה! בניגוד מוחלט לכל אורחות-חיינו ומהלכו הרוחני.

ולמעשה אין זה פלא כל-כך. שכן, כפי שמתואר בגמרא בשבת שם, או אכן פוגשים בתחילה נתן עיינו באנשי הכרוב ותהא לעברם: מניחים חיי עולם ועוסקין בחיי שעה", עד שנשרפו, אולם לבסוף, לאחר שנתבקש משמיא לחזור למערה ויצא שוב, לימד זכות על ישראל שחביבין עליהן המצוות כאשר ראה אותו סבא רץ עם הדסיו בערב שבת קודש. וזהו המהלך שרשב"י לימד עניין חביבות המצוות ומעלת ישראל (כפי שמשתפך בספר הזוהר הקדוש ללא גבול ומידה), וההסתכלות לאור רמתם הרוחנית.

הסוד לשלום בית

בספירת העומר, כידוע, אנחנו מבטאים געגועים לתורה הקדושה שעוד זמן-מה נקבלה בעליצות. אבל יש כאן גם מסר חריף לבית היהודי:

הרשב"א בתשובותיו מבאר מדוע לא תיקנו ברכה מיוחדת על מצוות ספירת העומר: משום שבספירה הזו אנו מתמלאים גם עגמת-נפש על מקדש שחרב ועומר איננו. בדרך זו גם כותב בספר שבלי הלקט' שנהגו הנשים לא לעשות מלאכה בלילה בזמן הספירה. הן הרי לא חייבות - כי היא מוגדרת כמצוות שהזמן גרמא' - אך עדיין הזיכרון על העומר שאיננו, צורב, וזכר לזה נהגו הנשים לשבות ולכאוב על כך.

נראה שיש בנושא גם רעיון נכבד: הרי העומר בעצמו מסמל דרך בעבודת-השם: הגמרא בראש השנה (טו) מלמדת: תנו עשירית "בראש השנה (טו) מלמדת: "תנו עשירית האיפה עומר ותתברך תבואה בשדות תן עשירית האיפה (קילו ו-560 גרם בלבד לדעת מורי חמי מרן זיע"א) ותקבל שפע אדיר.

הרעיון הזה גם באשר ל'מנחת קנאות'. מתגלעות, חלילה, חשדות וחוסר אמון במשפחה. הפתרון שהתורה מעניקה לסכסוך הנוראי הזה הוא פשוט מנחה צנועה. לדברי חז"ל, מנחה הזו גורמת שעם עד עכשיו היו ילדים גוצים שעתה יוולדו גבוהים, וכל כהנה וכהנה. המנחה - צנועה ודלה, הרווח - לא.

ולכן אותן הנשים דווקא מחזקות בשביתתן את זיכרון בית המקדש. הן לא יחכו לימי 'בין המצרים' כדי לזכור את בית המקדש. כי הן יודעות יותר מכל מה קורה בעומר: עשירית האיפה מהווה ברכה כללית מדהימה. הן מכירות כבר בכוחו של השיעור הזה. ללמדך על הכח הרוחני, בבחינת 'בטל רצונך' בכדי להביא את השלום לבית היהודי.

בדיוק השבוע הגיעו בני-זוג להתגרש, חלילה, והחזרנו את הבית למסלול בדרכנו - רשימת נקודות חיוביות בבן-הזוג. המעניין הוא שהבעל רשם דווקא את הנקודות הרוחניות קודם.

הבין היטב מה משמעותן בבית.

מירון של מעלה

שריד זקני צפת ר' פנחס זילברמן עם זיכרונות אותנטיים ממירון של פעם

ר' פנחס זילברמן

"החגיגות במירון למעשה החלו מצפת", מספר ר' פנחס בניחות אותנטי. "כידוע, בערב ל"ג בעומר החלה תהלוכת ספר התורה מ'בית עבו', כאשר הספר נלקח מבית הכנסת 'הצדיק הלבן'. לפני 100 שנה ויותר, האנשים היו רכובים על פרידות, בהמשך, כאשר הטורקים סללו כבישים, המסע המשיך ברכבים מכיכר 'אגד' שבעיר העתיקה, וכך עלו מירונה".

מה פשר התהלוכה הזו? "הלא היו שוהים במירון עד אחרי שבת. נניח אם ל"ג בעומר חל לפני שבת - היו שוהים עד השבת הבאה - השבת שאחרי ל"ג בעומר במירון, כאשר נערכו לכך מראש עם אוכל ואוהלים, והרי היו צריכים ספר לקרוא בו. מכאן הרעיון התחיל".

ובמירון לא היה ספר? "לא. מירון דאז לא היה יישוב יהודי; זה היה כפר ערבי. רק בשנים מאוחרות יותר היה שם מושב-זקנים יהודי".

את הספר היו מובילים בריקודי שמחה סוחפים, כיאות לספר תורה שנישא ברחובות עיר. "היום זה כמובן מיותר", אומר ר' פנחס, "אבל ככה נהגו - זו מסורת שממשיכה..".

"אספר לך סיפור" - הוא נעור כנשון-נחש. "היה יהודי בצפת - ר' חיים צבי קניס שמו - שלא יצא מהעיר כמעט כל ימיו. פעם אחת הזדמן לו להיות בחיפה. כששב לצפת מחיפה שאלוהו: 'מה ראית בחיפה?' אמר להם: 'מה אומר לכם? חיפה זה כמו מירון, כאן הרבה אנשים ושם הרבה אנשים. צפת הלא הייתה דלת-אנשים; רק במירון נראו המונים. אז חיפה בעיניו נדמתה למירון. אלו היו המושגים שלו".

סבא שכנע את הקצין האנגלי

"כמה שאני זוכר, אז בתקופה שלפני קום המדינה לא באו הרבה מירונה בל"ג בעומר. היו בערך 4,000 איש, וזה היה הרבה מאוד יחסית לתקופה ההיא. בעיקר באו אנשים מירושלים וטבריה ובני עדות החסידים מצפת.

"בשנה שטרם קום המדינה האצ"ל פוצץ את בית הסוהר של עכו ששם היו אנשי המחנות שנדונו לתלייה כמו דוב גרונר ועוד כמה שנקברו בצפת. היה 'עוצר לילה' ומה עושים? אי אפשר לצאת מהחצר; היו צריכים להישאר שם. ברם, הלא יש מנהג במירון שהולכים בחצות לילה לקבר רבי יוחנן הסנדלר, אבל האנגלים מיאנו להסכים. הרב של צפת, סבא שלי - רבי אברהם לייב זצ"ל, ניסה לדבר על ליבו של הקצין: "זהו מנהג עתיק", אמר לו, "ואנחנו מבטיחים שנלך רק בשביל ולא נסטה מהדרך!". לבסוף הסכים בתנאי זה ובלבד שהאירוע כולו לא יארך יותר משעתיים. העמידו שוטרים לכל אורך התוואי, כדי שחלילה לא יסטו מהדרך..

"שם, בקבר רבי יוחנן הסנדלר שבמעלה ההר - אני זוכר כמו היום - שרו והדליקו. בן 16 הייתי אז. השוטרים האנגלים עמדו לצדנו עם נשק דרוך. כדי שחלילה לא נסטה מהדרך..". ואגב הסבא הגדול - רבה של צפת. "בתקופה מסוימת, כאשר אדמו"ר רז'ין לא שלחו משהו שידליק את ההדלקה המסורתית וזו נקטעה - סבא היה זה שערך את מעמד ההדלקה מעל הציון".

"מספרים - כך שמעתי מאנשים ששחו - שבאותה שנה שבה תמה המלחמה - בשנת תש"ה, כאשר היטלר נחל מפלה גדולה, זה קרה בליל ל"ג בעומר. באותה העת, בלי קשר לכאורה, סבא ביקש לעכב את ההדלקה בציון. 'יש עוד זמן. למה אתם ממהרים? להיכן אתם נחפזים?' - שאל. ומה התברר? שבאותו לילה, בדיוק בזמן שהדליקו את ההדלקה, היטלר ימ"ש איבד עצמו לדעת בבונקר. ויהי לפלא לכל. רב חסידי שנכח שם והיה עד למעשה סיפר לי זאת; אני אישית למדתי אז בשיבת 'מקור חיים' בירושלים ושהיתי ב'שיבה".

מירון של מעלה

תיעודים היסטוריים נדירים ממירון של הימים ההם

הרב ששון לוי - צפת

ני לא תישנח

בחסדי ה' זוכים אנו כבר 15 שנה מידי ליל- שישי למסור בקביעות השיעור המרכזי בהיכלא דרשב"י, אך השנה גלינו ממושש חיינו מכורח המציאות והשיעור נמסר טלפונית (קול הלשון בנק התורה, או ישיר לקו 'קול ששון' המשודרג: 074-796-2726). אך אנו מאמינים ובטוחים שבזכות התנא הק' יחזור הכל ביתר שאת וביתר עוז, וברור לנו שמי שבאמת משתוקק לשמוח בשמחת רשב"י - הרי שרשב"י מגיע לכל מקום ששמחים בשמחתו. ואסביר.

מאד מתאים למצבנו המעשה הבא שסיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: זה קרה בארה"ב בתחילת שנת תשע"ג. השלטונות הושיבו יהודים בבית- הכלא מחמת עלילה. אחד מהאסורים היה יהודי שנהג לעלות מפעם לפעם במשך ימות השנה וקל וחומר בל"ג בעומר לאתרא קדישא מירון. וגם עתה משנתפס רצה ליסע מיד לארה"ק למירון לבקש רחמים לביטול הגזירה. אולם השלטון כבר עיכב בעדו מלצאת את גבולות ארצם, והלה שלח את בנו שימהר ליסע לאתרא קדישא. עם זאת, הצטער היהודי צער רב, ולא פסיק פומיה מלהתאונן שמעודו לא החסיר העלייה הקדושה, ועתה נבצר בעדו. נענה אחד הבנים ואמר לו דרך נחמה: "הרי בשנה זו אינך יכול ליסע לרשב"י, ברור לי שרשב"י בוא יבוא אליו...". והיו דיבוריו נראים כחוכא.

ערב ל"ג בעומר ישב היהודי בכלא, ומירר בבכי מרוב השתוקקותו לשהות בצילו דרשב"י, וכפי שהגדיר זאת ה'יושב' כל קירות בית האסורים היו רטובים באותו שבת מדמעות. ואכן, במוצאי מנוחה פרצה שריפה בבית האסורים או אז - ה'יושבים החלו לרקוד סביב לשונות האש ושוררו: 'בר יוחאי... תורתו מגן לנו... היא מאירת עינינו... הוא ימליץ טוב בעדינו אדוננו בר יוחאי'. למחרת היום הודיעו להם מטעם השלטון כי עקב השריפה הרי הם משוחררים לביתם, וראו הכל שלא זו בלבד שרבי שמעון הגיע אל תוככי בית האסורים, והביא להם אבוקה לרקוד בשמחה, אלא גם זאת הוציאם מהשביה.

וכדאי הוא רבי שמעון..